

У ТОВ «Полімер», навпаки, зменшення фондівіддачі за аналізований період до 88,3% призвело до зменшення рівня рентабельності основних засобів до 71,8% і прибутку на одну гривню основних засобів до 77,5%.

Висновки

На основі проведеного дослідження ефективності використання основних засобів можна зробити такі висновки:

- на окремих досліджуваних суб'єктах малого підприємництва повільно оновлюються основні засоби на новій технічній основі;
- спостерігається зниження ефективності використання основних засобів за аналізований період;
- на окремих досліджуваних суб'єктах малого підприємництва на протязі аналізованого періоду різко знизилася фондівіддача основних засобів оскільки було відсутнє інвестування коштів на оновлення основних засобів;
- у більшості досліджуваних суб'єктів малого підприємництва інвестиційний розвиток здійснювався на основі самофінансування, тобто запозиченими коштами не користувалися;
- рівень рентабельності основних засобів досліджуваних суб'єктів малого підприємництва залежить від зміни прибутку від реалізації продукції і зміни вартості основних засобів;

– збільшення прибутку від реалізації продукції при рівних умовах призводить до збільшення рівня рентабельності основних засобів;

– зменшення вартості основних засобів при рівних інших умовах призводить до збільшення рівня рентабельності основних засобів.

Список використаних джерел

1. Буряк Л.Д., Павліковський А.М., Кремпова Н.Л. Управління фінансами суб'єктів малого підприємництва. – К.: КНЕУ. – 2013 – 334 с.
2. Буряк Л.Д., Павліковський А.М., Кремпова Н.Л. Особливості управління активами суб'єктів малого підприємництва. – К.: КНЕУ, 2012. – №27.
3. Євтушенко О.А. Теоретичні аспекти відтворення основних засобів / Вісник ХНУ. Економічні науки. – 2011 – №2, том 2. – С. 39–42.
4. Кінах А.К. Український прорив. – К.: ВІРА ІНСАЙТ, 2004. – 320 с.
5. Крупка М.І., Демчишак М.Б. Оцінка фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України / Фінанси України № 11, 2011. – С. 22–32.
6. Міжнародна інвестиційна діяльність: Підручник / Д.Г. Лук'яненко, Б. Губський, О. Мозговий та ін., за ред. проф. Д.Г. Лук'яненко. К.: КНЕУ. – 2003. – 467 с.
7. Фінанси підприємств: підручник \ Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін. / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – Восьме видання перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2013 – 519 с.

*О.О. ВЕКЛИЧ,
д.е.н., професор, гол. н. с. відділу економічних проблем екологічної політики і сталого розвитку,
Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України*

Екологічній індустріалізації та національному сектору екологічних товарів і послуг – особливу увагу при розробці «Концепції державної політики розвитку «зеленої» економіки до 2020 року»

У статті розглядаються активні кроки уряду щодо розбудови ринку екологічних товарів як складника національної економіки та міжнародного ринку екопродукції, будучи спрямовані на активізацію внутрішніх та зовнішніх інвестиційних джерел, зростання зайнятості, збільшення номенклатури та зменшення вартості екотоварів і послуг тощо.

Ключові слова: «зелена» економіка, природне середовище, екологічна індустріалізація.

В статье рассматриваются активные шаги правительства относительно перестройки рынка экологических товаров как составляющей части национальной экономики и международного рынка экопродукции, будучи направ-

лены на активизацию внутренних и внешних инвестиционных источников, роста занятости, увеличения номенклатуры и уменьшения стоимости экотоваров и услуг и т.п.

Ключевые слова: «зеленая» экономика, естественная среда, экологическая индустриализация.

Постановка проблеми. Ключовим компонентом політики «зеленого» зростання є технологічна модернізація й трансформація промисловості в більш «зелену» та ресурсоефективну, з низькими обсягами викидів і відходів забруднюючих речовин. Процес розвитку «зеленої» економіки здійснений, як свідчить зарубіжний досвід, через (1) широкомасштабне впровадження новітніх ресурсо- й при-

родозберігаючих технологій завдяки (2) активному екологічному інвестуванню та дієвості існуючих державних механізмів й регуляторів інноваційної та інвестиційної активності суб'єктів господарювання, спрямованих на стимулювання екологоконструктивних структурних змін у національних господарствах. Це положення заслуговує на особливу наукову та практичну увагу, оскільки розкриває два провідних взаємопов'язаних шляхи досягнення принаймні початкового етапу становлення «зеленої» економіки в Україні.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Аналіз сучасної зарубіжної практики господарювання показує, що екологічна модернізація матеріально-технічної бази і ресурсозберігаюча реструктуризація національного комплексу галузей утворюють найважливіші напрями реалізації «зеленої» індустріальної політики (екологічної індустріалізації). Йдеться, зокрема, про формування та розповсюдження екологічно орієнтованого виробничого апарату, особливо в екологічно брудних виробництвах і галузях, водночас з паралельним розвитком прискореними темпами технологій та галузей, які становлять основу науково-технічного прогресу й ресурсозберігання, в тому числі спеціалізовану індустрію охорони навколишнього природного середовища.

Мета статті – розглянути активні кроки уряду щодо розбудови ринку екологічних товарів як складника національної економіки та міжнародного ринку екопродукції, будучи спрямовані на активізацію внутрішніх та зовнішніх інвестиційних джерел, зростання зайнятості, збільшення номенклатури та зменшення вартості екопродукції та послуг тощо.

Виклад основного матеріалу. Екологічна індустріалізація національних господарств формує перспективне та високоефективне джерело зростання сукупного суспільного продукту – сектор екологічних товарів і послуг (ЕТП). Згідно з визначенням ОЕСР (1998) в редакції Євростату (2007) сектор екологічних товарів та послуг складається з «видів діяльності, що виробляють товари та послуги для оцінки, попередження, обмеження, мінімізації або усунення шкоди, нанесеної водному середовищу, повітрю та ґрунту, а також для вирішення проблем, пов'язаних з відходами, шумом та екосистемами. Сюди також входять чистіші технології, товари та послуги, що зменшують екологічний ризик і мінімізують забруднення та використання ресурсів» [1]. Згодом (у 2009 році) Євростатом конкретизується: «Сектор екологічних товарів та послуг складається з гетерогенної серії виробників технологій, товарів та послуг, що: (1) вимірюють, контролюють, відновлюють, запобігають, турбуються, мінімізують, відшуковують та відчувають екологічну шкоду, завдану повітрю, воді та ґрунту, так само як і проблем, пов'язаних із відходами, шумом, біорізноманіття та ландшафтами. Йдеться про «чистіші» технології, товари та послуги, що запобігають забрудненню; (2) вимірюють, контролюють, відновлюють, піклуються, мінімізують, досліджують і є чутливими до виснаження ресурсів. Йдеться здебільшого про ресурсоефективні технології, товари та послуги, що мінімізують використання при-

родних ресурсів. Такі технології та продукти (себто товари та послуги) мають задовольняти критерії кінцевого споживання (наприклад, екологічний захист) або критерій управління ресурсів як основну ціль» [2].

Насичення цього сектору ринкової економіки є цільовим призначенням екологічного підприємництва – «зеленого» бізнесу. За визначенням фахівців поважної консалтингової компанії «Ернст&Янг», термін «зелений» бізнес використовується для позначення діяльності, що відноситься до сектору ЕТП, охоплюючи такі три групи компаній:

- компанії, чією діяльністю є виробництво екологічних товарів та послуг (традиційний «Сектор екологічних товарів та послуг»);

- фірми, які пішли на активні та самостійні дії, щоб змінити свою продукцію та/або процеси, беручи до уваги сталий розвиток («зелені» компанії/підприємства);

- усі інші фірми, що вживають ряд заходів щодо підвищення ефективності процесу або змінюють свій імідж [3].

«Зелена» індустрія, чи «зелені» сектори економіки, реалізують нові джерела зростання, пов'язані з впровадженням екологоконструктивних технологій та ефективним використанням природних ресурсів, виробництвом екологічної продукції та наданням екологічних послуг, відповідно забезпечуючи створення доданої вартості та зростання прибутків компаній, що займаються цією діяльністю (див. рис.). Паралельно створюються вигоди і для довкілля внаслідок скорочення споживання енергії та матеріалів, зменшення рівня забруднення ґрунту, води й повітря, вуглецевого сліду, рециркуляції відходів тощо. Сприяння екологічній індустріалізації та розвитку сектору екологічних товарів і послуг, «позелененню» традиційних так званих «коричневих» технологій і моделей ведення бізнесу становить центральне завдання державних стратегій переходу до більш «зеленої» економіки.

Попри об'єктивну необхідність здійснення екологічної трансформації вітчизняного технологічного способу виробництва, численні потенційні економічні, екологічні та соціальні вигоди, які здатний забезпечити в Україні національний ринок ЕТП, сучасний стан екологічного підприємництва характеризується стихійним формуванням попиту на товари і послуги екологічного призначення, нерегульованістю, відсутністю сприятливих для її розвитку організаційних, економічних і правових умов.

Справді, дотепер захист довкілля та розвиток «зелених» технологій не є пріоритетними питаннями для українських урядовців. Загалом бракує політичної волі для впровадження необхідних реформ і в енергетичному секторі. Розвиток «зеленої» економіки знаходиться в Україні на початковій фазі, не набули широкого впровадження її елементи. В Україні досі не існує цілісної державної політики в даному напрямку, не помітно жодних політичних спроб об'єднати всі заходи в єдину узгоджену стратегію «зеленого» зростання.

На противагу, в країнах пострадянського простору проблеми «зеленої» економіки включаються в стратегії розвитку.

ЕКОНОМІЧНА, ЕКОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ СЕКТОРУ ЕТП

- **Розширюється сфера прикладання капіталу** з високою нормою нагромадження та швидкістю обороту.
- **Функціонує стабільне і високорентабельне джерело** зростання сукупного суспільного продукту.
- **Виникають нові напрями підприємницької діяльності**, зростання інвестицій, нарощення ВВП.
- **Активізується процес нагромадження капіталу**, причому не за рахунок забруднення природи або підвищеної експлуатації її ресурсів, а навпаки – шляхом розв'язання екологічних проблем.
- **Утворюються нові робочі місця**, що сприяє зростанню зайнятості та підвищенню загальної екологічної культури.
- **Прискорюється процес ресурсозберігаючої технологічної модернізації** з усіма її позитивними наслідками.
- **Відбувається екологізація виробничого потенціалу** національної економіки.
- Реалізується **потенціал продажу квот** на викиди парникових газів.
- Зміцнюється **конкурентоспроможність національної економіки**, активізується міжнародна торгівля.
- Покращується **міжнародний імідж України**.
- Набуває поширення **культура екологічно відповідального споживання**.
- Покращується **якість екологічної освіти**.
- **Досягається певний баланс** між інтересами господарюючих суб'єктів і забезпеченням належної якості навколишнього середовища.
- **Зменшується тиск на довкілля**, пом'якшуються екологічно кризові ситуації.
- **Підвищується ефективність екологічних витрат**, зменшуються суспільні витрати на подолання та упередження екологічно кризових ситуацій.
- **Покращується управління природоохоронною діяльністю**

Економічна, екологічна та соціальна ефективність сектору ЕТП

Наприклад, у Росії прийнята «Стратегія–2020», в якій важливу роль надано впровадженню засад «зеленої» економіки; Казахстан опублікував «Національний звіт по інтеграції інструментів «зеленого» зростання в Республіці Казахстан» (2010 рік); у Білорусії оприлюднена національна доповідь «Сталий розвиток Республіки Білорусь на принципах «зеленої» економіки» (2012), в якій пріоритети надаються розвитку екосистем.

Варто підкреслити, що вплив ЄС у формі різного роду вимог з адаптації національного законодавства до європейського потенційно може відіграти одну з ключових ролей в «озелененні» економіки. А це досягне лише за умови відповідальної та прозорої діяльності у даному напрямку. Тому створення «Концепції державної політики розвитку «зеленої» економіки до 2020 року», започатковане фахівцями Науково–дослідного економічного інституту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [4], є, безумовно, конче необхідним узагальнюючим документом, формат якого надасть законодавчий поштовх до практичних дій по розбудові національного господарства України за вектором «озеленення».

Водночас слід висловити застереження проти дублювання окремих положень такої Концепції розробленням більш деталізованих спеціальних концепцій на кшталт так званої «Концепції впровадження в Україні ресурсоефективного та більш чистого виробництва», яка своїми позиціями не лише повторює певні положення, викладені в проекті «Концепції державної політики розвитку «зеленої» економіки до 2020 року», а й може розфокусувати державну увагу до головно–го – забезпечення сприятливих умов для екологічної індустріалізації та розвитку національного сектору екологічних товарів і послуг, складовою котрого, до речі, є ресурсоефективне та більш чисте виробництво. Не потрібно, на мій

погляд, плодити документи, які звужують сконцентровану стратегічну та тактичну спрямованість державних кроків на шляху до «озеленення» вітчизняної економіки. Натомість доцільно конкретизувати ті концептуальні напрями, що містить проект цілісної та ємної «Концепції державної політики розвитку «зеленої» економіки до 2020 року», розробленням відповідних національних планів дій, наприклад, на зразок «Національного плану дій щодо переходу на засади сталого промислового розвитку в Україні» [5].

Україна, за оцінками фахівців, вважається інвестиційно привабливим регіоном можливого динамічного ринку для виробів та послуг в галузі охорони довкілля. Загальний потенціал розвитку українського ринку чистих технологій за напрямками управління відходами, водних технологій, підвищення екологічної безпеки промислових підприємств й впровадження енергозберігаючих технологій складає, за оцінками IBCentre, більше 325 млрд. грн. (\$40 млрд.). За їхніми розрахунками, близько 105 млрд. грн. необхідно інвестувати для рішення поточних проблем в проекти переробки твердих побутових відходів; 70 млрд. грн. – у сегмент водопостачання і каналізації; 100 млрд. грн. – в проекти підвищення екологічної безпеки промислових підприємств, головним чином теплових електростанцій та металургійних заводів; близько 50 млрд. грн. потрібно для реалізації першочергових заходів підвищення енергоефективності в комунальному секторі [6].

Очевидно, що український «зелений» бізнес потребує широкомасштабної реальної організаційної, економічної та інституційної підтримки (патронату) з боку держави. Державне вирішення проблеми полягає у формуванні за відносно короткий проміжок часу повноцінних інституціональних умов сприяння розвитку екологічного бізнесу.

Експертна оцінка з орієнтованої вартості досягнення завдань стосовно розвитку сектора ЕТП в Україні показує, що вони практично не вимагають додаткових бюджетних асигнувань, оскільки досягнення цілей та завдань розвитку сектору ЕТП є органічною складовою реалізації задекларованих відповідними програмами, концепціями, стратегіями національних екологічної, промислової, інноваційно-інвестиційної політик, тобто позиціонується на загальнодержавному рівні, а відповідальними виконавцями визначаються відповідні міністерства та відомства України у межах їх повноважень та обсягів фінансування.

Висновки

На завершення зазначу, що активні кроки уряду щодо розбудови ринку екологічних товарів як складника національної економіки та міжнародного ринку екопродукції, будучи спрямовані на активізацію внутрішніх та зовнішніх інвестиційних джерел, зростання зайнятості, збільшення номенклатури та зменшення вартості екотоварів і послуг тощо, позитивно позначаються на становищі реального сектору економіки і якості навколишнього природного середовища, а отже, матимуть підтримку в суспільстві. Цьому сприятиме також і безпосередня участь представників громадських організацій в розробленні «Концепції державної політики розвитку «зеленої» економіки до 2020 року».

Список використаних джерел

1. ICEDD for Eurostat Draft Compilation Guide on Environmental Sector. Version 3 // OECD, 2007. [Electronic Source] Mode of access: http://forum.europa.eu.int/Public/irc/dsis/envirmeet/library?l=/meetings_planning/version-for_commentsxls/_EN_1.0_&a=d.
2. Ernst & Young Comparative Advantage and Green Business // Ernst & Young, 2008 [Electronic Source] Mode of access: <http://www.bis.gov.uk/files/file46793.pdf>
3. ICEDD for Eurostat Data Collection Handbook on Environmental Goods and Services. Final Draft // OECD, 2009. [Electronic Source] Mode of access: http://unstats.un.org/unsd/envaccounting/londongroup/meeting14/LG14_Bk6a.pdf
4. В НДЕІ у 2013 році розпочато виконання комплексної НДР на тему: «Розроблення Концепції державної політики розвитку «зеленої» економіки» / Режим доступу: http://ndei.me.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=145:2013-04-16-16-09-06&catid=57:-qq-&Itemid=67.
5. Мусіна Л.А. Ресурсоефективне виробництво та еко-інновації як рушії «зеленої» трансформації // «Зелена» економіка – шлях до сталого розвитку: зб. матеріалів / Упоряд. О.С. Чмир. – К.: Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, 2013. – С. 25.
6. ECOSMART 2012: потенціал розвитку українського ринку чистих технологій складає більше 40 мільярдів доларів / Режим доступу: <http://ecoclubua.com/2012/05/ecosmart-2012-potential/>

УДК 657.44

Т.А. БУРОВА,

д.е.н., професор, Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Аудит доходів за видами діяльності підприємства

У статті проведено дослідження основних завдань, об'єктів аудиту доходів за видами діяльності суб'єкта господарювання. В процесі дослідження з'ясовано, що становлення ринкових відносин в Україні потребує вдосконалення організації і методики аудиту доходів за видами діяльності виходячи з його організаційно-технологічних особливостей. Розроблені окремі моделі робочих документів аудитора, алгоритм перевірки бази розрахунку податкових зобов'язань з ПДВ. Запропонована послідовність етапів перевірки доходів за видами діяльності суб'єктів господарювання.

Ключові слова: аудит доходів, послідовність, алгоритм, робочий документ, види діяльності, підприємство.

В статье проведено исследование основных задач, объектов аудита доходов по видам деятельности предприятия. В процессе исследования установлено, что становление рыночных отношений в Украине требует совершенствования организации и методики аудита доходов по видам деятельности исходя из его организацион-

но-технологических особенностей. Разработаны отдельные модели рабочих документов аудитора, алгоритм проверки базы расчета налоговых обязательств по НДС, предложена последовательность этапов проверки доходов по видам деятельности субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: аудит доходов, последовательность, алгоритм, рабочий документ, виды деятельности, предприятие.

The article studied the main tasks audited income by the entity. The study found that the development of market relations in Ukraine needs to improve the organization and methodology of auditing revenue by activity, based on its organizational and technological features. Developed separate models working papers of the auditor, the algorithm checks the base calculation VAT liabilities. The sequence of stages verify income by business entities.

Keywords: audit proceeds, sequence, algorithm, working paper, activities, company.